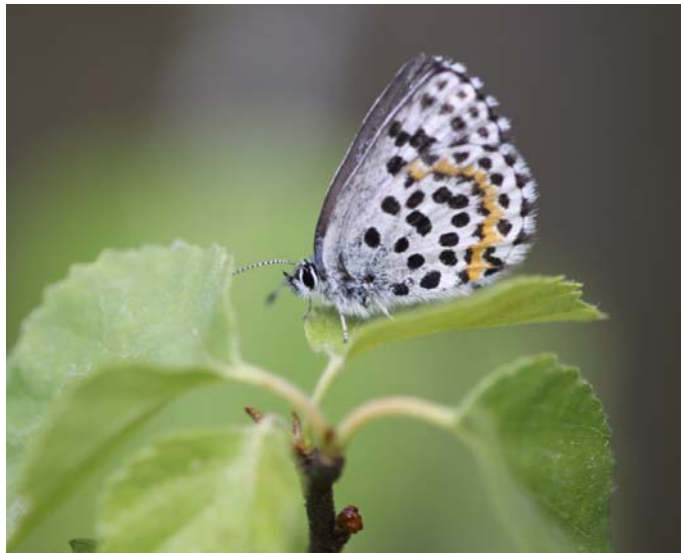


Uppdaterad åtgärdstabell för fetörtsblåvinge, 2016-2021

(Scolitantides orion)



Hotkategori: **STARKT HOTAD (EN)**

Åtgärdstabellen har upprättats av
Länsstyrelsen i Stockholms län

NATURVÅRDSVERKET

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

Koordinerande myndighet:

Länsstyrelsen i Stockholms län

Tel: 010-223 10 00

E-post: stockholm@lansstyrelsen.se

Postadress: Box 22067, 104 22 Stockholm

Internet: www.lansstyrelsen.se/stockholm

© Naturvårdsverket 2018

Omslag: Fetörtsblåvinge, foto Miguel Jaramillo

Förord

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper är ett av flera verktyg för att nå det av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv, och även de övriga sex ekosystemrelaterade miljö kvalitetsmålen.

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper bidrar även till att uppnå Aichimål 12 inom Konventionen för biologisk mångfald som handlar om att senast 2020 ha förbättrat hotade arters bevarandestatus och mål 15, delmål 15.5 i de Globala målen för hållbar utveckling om att hejda förlusten av biologisk mångfald och senast 2020 skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

Åtgärdsprogrammet för fetörtsblåvingen 2011 – 2015 har upprättats av Håkan Elmquist och koordinerats nationellt av Länsstyrelsen i Stockholms län. Programmet har redovisats till Naturvårdsverket, som beslutat att förlänga programmet till och med 2021 med uppdatering av åtgärdstabellen.

Rapporten innehåller mål samt en kortfattad presentation av angelägna åtgärder under tiden 2016–2021 för att artens bevarandestatus i Sverige ska kunna förbättras. Åtgärderna samordnas mellan olika intressenter, vilket får till följd att kunskapen om och förståelsen för arten ökar. Förankring av åtgärderna har skett genom samråd med berörda aktörer.

Samlad information om åtgärdsprogrammet finns här:
<http://www.naturvardsverket.se/978-91-620-6424-2>

Stockholm i december 2018

Claes Svedlindh
Chef Naturavdelningen

Fastställelse och giltighet

Naturvårdsverket beslutade den 13 december 2018 att fastställa en uppdaterad åtgärdsstabell och uppdaterade kortsiktiga mål för åtgärdsprogrammet för fetörtsblåvinge (ärende NV-08801-18). Tabellen är ett vägledande, ej formellt bindande dokument och gäller under åren 2016–2021. När giltighetstiden för ett program går ut ska programmets nationella koordinator redovisa genomförda åtgärder, resultat och måluppfyllelse under den gångna programperioden. Programmets fortsättning, djupare utvärderingsbehov och ambitionsnivå avgörs av Naturvårdsverket i samråd med programmets nationella koordinator och ArtDatabanken. Giltighetsperioden för åtgärdsprogrammet förlängs om det inte fattas beslut om att programmet ska upphöra eller ett nytt program för arten fastställs.

Innehåll

FÖRORD	1
FASTSTÄLLELSE OCH GILTIGHET	2
INNEHÅLL	3
BAKGRUNDSBESKRIVNING	4
VISION OCH MÅL	5
Vision	5
Långsiktigt mål	5
Kortsiktigt mål	5
ÅTGÄRDER OCH REKOMMENDATIONER	6
Dialog och samverkan	6
Åtgärder i fält	6
Skötsel	6
Populationsförstärkande åtgärder	6
Datainsamling och analyser	7
Inventering	7
Kunskapsbehov	7
BILAGA 1.	8

Bakgrundsbeskrivning

Fjärilen flyger på bergssluttningar, oftast i syd- eller sydvästvända lägen, där det finns kärleksört *Hylotelephium (Sedum) telephium* som är larvens huvudsakliga värdväxt. Arten förekommer ofta på berg med kalkförekomst, men inte alltid. Igenväxning anses som det viktigaste hotet och på sikt kommer lokalerna att isoleras från varandra med stor utdöenderisk av fjärilen som följd. Ett annat hot är att rådjur med förkärlek betar kärleksört, vilket drastiskt kan eliminera den oftast lilla mängden av värdväxt, som finns på många lokaler. En icke undersökt, men möjlig orsak till fjärlens tillbakagång inom vissa områden, är att värdväxten kan torka bort under varma och torra somrar. Mer information om fetörtsblåvingen finns i Naturvårdsverkets rapport 6424 Åtgärdsprogram för fetörtsblåvinge, 2011–2015.

Åtgärdsprogrammet redovisades 2015 och länens genomförda inventeringar visade på att arten endast finns i några begränsade områden i Västra Götalands, Östergötlands samt Södermanlands län. År 2018 hittades en liten population i Stockholms skärgård. Förutom inventeringar har länen restaurerat miljöer på lokaler där arten finns, satt ut värdväxter i kruka som stödinsats, samt anordnat nationella och nordiska träffar med syftet att utbyta erfarenheter och öka kunskapen om arten.

Fetörtsblåvingen är fortfarande starkt hotad i Sverige, och arten förväntas minska ytterligare (Eliasson 2012). Av den anledningen är det viktigt att fortsätta med biotopförbättrande åtgärder, såsom röjning, gallring/avverkning och huggning av spridningskorridorer, på de lokaler där arten fortfarande finns kvar. Det är även viktigt att nya miljöer som kompletterar de befintliga skapas, så att fetörtsblåvingen ges möjligheten att sprida sig från gamla lokaler till nya.

Den beräknade kostnaden för åtgärder som skulle behöva täckas av Naturvårdsverkets medel för genomförande av åtgärdsprogram för hotade arter uppgår till 880 000 kr under giltighetsperioden 2016–2021. Dock är möjligheten till denna finansiering beroende av årlig resurstilldelning till, och prioriteringar mellan, alla gällande åtgärdsprogram.

Vision och mål

Vision

Enligt äldre utbredningsuppgifter har fetörtsblåvinge varit känd från ungefär 20 olika lokaler inom sitt utbredningsområde i Sverige. För att en gynnsam bevarandestatus ska uppnås bör arten åter förekomma med 20 metapopulationer spridda över hela det forna utbredningsområdet. Varje metapopulation bör hysa minst 500 individer. Tillräckligt stora arealer öppna hållmarker med kärleksört och rik förekomst av lämpliga nektarväxter ska vara säkerställda genom naturvårdsavtal och miljöersättningar.

Långsiktigt mål

Senast år 2020 bör arten förekomma inom tio områden med fungerande metapopulationer och med populationsstorlekar över 250 individer inom varje område. Den totala förekomstarean i Sverige bör uppgå till minst 10 km². Senast år 2020 ska fetörtsblåvinge åter finnas på sina gamla lokaler i Västra Götalands län (t.ex. Köpmannebro) och Stockholms län.

Kortsiktigt mål

Senast år 2018 bör populationerna NO Strömstad (Västra Götalands län), vid Getå (Östergötlands län), Marvikarna (Södermanlands län) och i Stockholms skärgård (Stockholms län) tillsammans bestå av minst 1000 individer och ha fungerande och stabila metapopulationer.

Åtgärder och rekommendationer

Dialog och samverkan

Fetörtsblåvingen är hotad även i Norge och har gått starkt tillbaka i Finland. Ett formellt samarbete med Finland och Norge skulle möjliggöra utbyte av erfarenheter från bevarandearbetet länderna emellan. Särskilt på västkusten, där fetörtsblåvinge förekommer på båda sidor av gränsen mellan Sverige och Norge (Bengtson & Olsen 2010), finns ett stort värde i ett samarbete mellan länderna exempelvis vid utplantering av uppfödda fjärilar på västkusten.

Åtgärder i fält

Skötsel

Många av de befintliga lokalerna för fetörtsblåvinge är svårtillgängliga vilket innebär att aktiva åtgärder i form av återkommande röjningar är en av främsta åtgärderna för att bibehålla och skapa nya potentiella lokaler. Utplantering av kärleksört har testats i Södermanlands län och detta kan tänkas vara nödvändigt även i andra län när lokalerna nått fullgod kvalitet för att hysa arten.

Södermanlands län

Länet har jobbat med restaureringar i flera av de aktuella lokalerna. Bedömningen är att cirka 10 hektar kommer att kunna restaureras i de aktuella förekomstlokalerna.

Östergötlands län

Vid Getå har länet jobbat med restaurering och utökning av ytor för arten, främst genom röjning och avverkning av träd. I anslutning till de befintliga lokalerna bedöms ytterligare 10–15 hektar kunna restaureras under perioden. I samband med röjningarna kommer eventuellt kärleksört planteras (på ca 2–3 hektar).

Stockholms län

I länet har en ny population av fetörtsblåvingen hittats i den inre skärgården under 2018. Mindre restaureringar (ca 5 hektar) kommer att behövas i dessa lokaler.

Populationsförstärkande åtgärder

I Stockholms län bedöms behovet av uppfödning och utplantering relativt stort. Länets population är begränsat till ett område som sammanlagt inte är större än 10 hektar. Ett arbete med insamling av ägg och efterföljande uppfödning av arten planeras i samarbete med Norden ark år 2019. Utsättning av fjärilar kan göras i Stockholms län först 2020–2021. Utsättning bör dock föregås av en undersökning av aktuella och potentiella lokaler, så att eventuella skötselåtgärder/ biotopförbättringar kan göras före utsättning.

Datainsamling och analyser

Inventering

Inventeringsmetodik för arten har varierat de senaste åren. Några län har inventerat flygande fjärilar, medan andra län har gått över till att räkna ägg på kärleksörtsplantor. Av den anledningen har Stockholms län genomfört en utvärdering av inventeringsmetodik samt tagit fram ett förslag på metodik som kan användas vid inventeringar och uppföljningar. Denna metodik skulle ge inventeringsdata som möjliggör jämförelser av populationens utveckling på både en rumslig och en temporal skala. Metodiken är förankrat med alla län men det återstår att se om en bredare diskussion behövs om den föreslagna metodiken. Stockholms län har i syfte att testa metodiken inventerat ett område där man tidigare misstänkt att arten kunde finnas. Under tidigare år har flygande individer av fetörtsblåvinge eftersökts på denna plats utan resultat. När en inventering av ägg genomfördes 2018 blev resultatet överraskande bra och ägg och larver av arten hittades i området. Inventeringen har lett till en relativt bra kartläggning av artens utbredning på en mycket kort tid. Detta tillsammans med den genomförda utvärderingen talar för att inventeringen av ägg är den mest rationella metoden för uppföljning av arten.

Kunskapsbehov

Genetiska studier skulle kunna ge svar på om den svenska populationen kan ses som reliktförekomster av en tidigare sammanhängande population, eller om de olika delpopulationerna har olika genetiskt ursprung med eventuella lokala anpassningar till sina hemområden. En tidigare studie, gjord på ett litet urval av fjärilar och värdväxter, har indikerat att fetörtsblåvingen klarar av att utvecklas på vit fetknopp *Sedum album*. De fullbildade individerna blir dock generellt mindre till storleken och några individer kläcktes med outvecklade vingar (Carlsson & Elmqvist 2013). Studier av detta i större skala vore intressant men kommer troligen inte att kunna prioriteras under denna programperiod på grund av resursbegränsningar.

Bilaga 1.

Föreslagna åtgärder

Kategori: Ordinarie ÅGP

Åtgärd	Län	Område/ Lokal	Aktör	Finansiär	Uppskattad kostnad NV-ÅGP	Uppskattad kostnad annan finansiär	Prioritet	Genomförs senast ³
Dialog och samverkan								
Nordiskt samarbete	AB		Lst, NINA (Norge), Faunatica (Finland)	NV-Ågp	30 000		1	2016–2020
Aktiva åtgärder i fält								
Restaurering av habitat	AB, C, D, O, E	I anslutning till aktuella och äldre lokaler	Lst	NV-Ågp	320 000		1	2016–2020
Biotopförbättring	D	Aktuella lokaler	Lst	NV-Ågp	70 000		1	2016–2020
Stängsling av värdväxter (efter utplantering)	AB	Munkö, Ornö	Lst	NV-Ågp	20 000		3	2018
Uppfödning av larver	AB		Lst, Nordens ark	NV-Ågp	60 000		1	2016–2018
Utsättning av larver	AB, O	Munkö, Ornö,	Lst, Nordens ark	NV-Ågp	40 000		1	2018–2020
Utsättning ut värdväxter	D, E	Aktuella lokaler	Lst	NV-Ågp	30 000		2	2018
Datansamling och analyser^{1,2}								

NATURVÅRDSVERKET

Ta fram gemensam inventeringsmetod	AB, O, E, D		Lst	NV-Ågp	20 000		1	2018
Årlig bevakning (efter utplantering)	AB	Munkö, Ornö,	Lst	NV-Ågp	30 000		1	2018–2020
Årlig bevakning	D	Aktuella lokaler	Lst	NV-Ågp	30 000		1	2016–2020
Årlig bevakning	E	Aktuella och nyanlagda lokaler	Lst	NV-Ågp	20 000		1	2016–2020
Årlig bevakning	O	Aktuella lokaler	Lst	NV-Ågp	100 000		1	2016–2020
Försök med alternativ värdväxt	AB		Lst, Nordens ark	NV-Ågp	10 000		3	2020
Genetiska studier	AB		Lst, ngt universitet	NV-Ågp, Fler?	100 000		3	2020
<i>Total uppskattad kostnad för åren 2016–2021</i>					<i>880 000</i>			

¹ – Inventering som inte är planerad enligt Bilaga 1 kan utföras i mindre omfattning även i län/områden/lokaler som inte är listad som berörda län enligt ovan om det förekommer starka indikationer av fetörtsblåvinge förekomst. Sådana inventeringar ska i förväg stämmas av med koordinerande länsstyrelse för programmet.

² – Möjligheten att lämna över ansvaret för övervakningen på tex floraväktarna, biogeografisk uppföljning och/ eller miljöövervakning bör undersökas.

³ – Angivet år ska ses som en riktlinje under förutsättning att åtgärden kan finansieras och kan komma att flyttas framåt på grund av resursbrist.

